

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Onverwoestbare blijdschap

Filippenzen 2, 25-3,1

Uit het slotvers van dit gedeelte (3,1) blijkt, dat Paulus beseft, dat hij in herhaling valt. Telkens opnieuw slaat hij het akkoord van de blijdschap aan. Maar ja, dat is nu eenmaal de grondtoon van het leven van deze apostel. En voor hij het weet is de oproep tot blijdschap weer uit zijn pen gevloeid.

Hoe is het mogelijk, dat er mensen zijn, die Paulus maar een zuurpruim vinden! Uit alles – en zeker uit deze brief – blijkt hoe hij overal blijdschap uit weet te puren. En dat hij onder alle omstandigheden redenen ziet en vindt om God uitbundig te prijzen.

Zo hadden de Filippenzen uit hun midden broeder Epafroditus naar Paulus gezonden met een gave (vs 25; 4, 10. 14-17). Dat is een reden tot blijdschap.

Epafroditus betoont zich een medestrijder en medearbeider in de dienst aan Christus. Alweer een reden tot blijdschap.

Helaas, Epafroditus wordt ziek, tot stervens toe (vs 26 v). Maar hij geneest. Nog een reden tot blijdschap. Paulus ziet daarin een blijk van ontferming van God over Epafroditus en over hemzelf. Gelukkig hoeft hij deze broeder, die zoveel voor hem is gaan betekenen, niet te missen.

Maar dan krijgt Epafroditus heimwee. Hij krijgt er lucht van, dat de Filippenzen over zijn ernstige ziekte hebben gehoord. Hij heeft het sterke vermoeden, dat men daar wel zeer ongerust over hem zal zijn. Blijkbaar bestaat er een sterke onderlinge band in die gemeente. En daarom zou hij eigenlijk wel dolgraag terug willen om hen te overtuigen, dat alles met hem weer in orde is (vs 26).

DOOR
J. C. SCHAEFFER
EMMELOORD

Maar ja, hoe moet het dan met Paulus? denken Epafroditus en de Filippenzen misschien. O, ga maar gerust, zegt Paulus dan. Want dan zijn de Filippenzen niet langer in zorg over Epafroditus. En Epafroditus piekert niet langer over hen. En dat betekent al met al ook weer een hele zorg minder voor Paulus (vs 28).

Een zoveelste reden tot blijdschap.

En denk erom, dat je niet op Epafroditus moppert, omdat hij mij in de steek zou hebben gelaten, zegt de apostel nog (vs 29). Integendeel, zo'n man moet je in ere houden. Hij heeft jullie in het betonen van liefde uitstekend vertegenwoordigd.

Tussen haakjes: sommige uitleggers constateren een tegenstrijdigheid tussen 2, 27 en 1, 23. In het laatstgenoemde vers zegt Paulus, dat sterven verreweg het beste is. Hoe kan hij dan zo blij zijn met de genezing van Epafroditus?

Maar we moeten er voor oppassen, dat we Paulus' uitspraken niet in een strak schema persen. In de eerste plaats spreekt Paulus in 1, 23 over zichzelf. En wat hij, op een bepaald moment van zijn leven, over zichzelf zegt,

Inhoud

- 321 Ds J. C. Schaeffer,
Onverwoestbare blijdschap (Fil. 2, 25-3, 1)
- 322 Drs O. Mooiweer,
Uit de pastorale praktijk (slot)
- 322 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 324 Drs M. H. T. Biewenga,
Over jonge kerkverlaters en oude regels (1)
- 325 T. Hoekstra,
Apocalypse voor kinderen
- 325 Drs O. Mooiweer,
Persschouw

is daarom nog niet toe te passen op elke christen op elk moment van zijn leven.

Bovendien zouden de uitspraken van 1, 23 en 2, 27 ook nog beiden waar kunnen zijn. Was Epafroditus gestorven aan zijn ziekte, dan zou Paulus er tegenover zijn broeders en zusters in Filippi zijn blijdschap over hebben uitgesproken, dat hij was gestorven in dienst van zijn Heer. Nu hij is genezen, is Paulus er blij om, dat hij nog verder mag leven in dienst van zijn Heer. Zoals hij aan de Romeinen schrijft: Want als wij leven, het is voor de Heer, en als wij sterven, het is voor de Heer. Hetzij wij dan leven, hetzij wij sterven, wij zijn van de Heer (Rom. 14, 8). En in beide gevallen had de apostel reden tot blijdschap gekend!

Wat zien we telkens weer als het geheim van deze onverwoestbare blijdschap? Dat Paulus niet bedacht is op wat zijn eigen geluk bevordert. Maar wat God doet en wat Christus aangenaam is, dat ervaart hij als welgedaan. Daarom, mijn broeders en zusters, verblijdt u in de Heer.

Christelijke kijk op psychologie

Op 8 november 1985 zal een wetenschappelijke dag worden gehouden rond het thema „Christelijke kijk op psychologie”. De aanleiding tot het organiseren van deze dag ligt in de verschijning van het nieuwe actuele werk van dr W. J. Ouweneel, „Psychologie, een Christelijke kijk op het mentale leven”, een uitgave van Buijten & Schipperheijn B.V. te Amsterdam.

Daar dit boek geschreven is als discussiestuk voor christen-psychologen is er dit jaar binnen die kring veel aandacht aan besteed. Ook is het boek volop gerecenseerd. De openbare wetenschappelijke studiedag haakt hier op in.

De studiedag op 8 november, die uitgaat van de Evangelische Hogeschool en het Internationaal Christelijk Studiecentrum, zal een wetenschappelijk karakter dragen. Naast Dr W. J. Ouweneel zullen spreken Drs G. Glas, Dr K. Veling en Drs P. van Roest. De aanwezigen in de zaal zullen ruimschoots gelegenheid krijgen om aan de discussie deel te nemen.

De toegangsprijs bedraagt tien gulden, inclusief de stellingen van de lezingen en een lunch. Voor studenten is de prijs vijf gulden. De dag vangt aan om 10.00 uur en wordt gehouden in het gebouw van de Evangelische Hogeschool, Grote Haag 23 te Amersfoort.

Uit de pastorale praktijk (SLOT)

In het vorige artikel hebben we uitvoerig stilgestaan bij het optreden van de pastor op de ziekenzaal en bij de methode van het bezoeken van bejaarden. Men doet allerlei deprimerende ervaringen op ook wat de laatstgenoemde categorie betreft, maar mag ook meemaken hoe fijne gesprekken naar beide kanten een opening geven tot een harmonieuze geloofsbeleving. Zo werkt de HERE in zijn genade verder via een nietig mens, naar het woord van Calvijn uit het stof getogen. Maar die nietige mens mag door Gods Heilige Geest veel zegen verspreiden en mensen opbeuren en wanneer zij oud geworden zijn uit de Bijbel laten zien hoe groots Gods rijke en vaste beloften zijn met het oog op de toekomst.

Eenzaamheid

Nog enkele opmerkingen

Over de eenzaamheid wil ik in dit verband nog wel enkele opmerkingen kwijt. Het stokoud worden brengt soms met zich mee, dat men één of meerdere van zijn kinderen overleeft. Hier wordt ten opzichte van de beproefde bejaarde een uitzonderlijk stukje pastoraat vereist. Want het is een verschrikking op hoogbejaarde leeftijd te moeten meemaken, dat je zoon of dochter wegsterft b.v. aan de gevreesde ziekte. Men vraagt zich soms vertwijfeld af: Waarom neemt U, o Here, mij niet weg? Een intensief pastoraat kan zich hier uiten in het brengen van korte bezoeken waarbij het christelijk meeleven centraal staat. Wanneer de levenspartner is weggefallen, is het een goede zaak in het gesprek regelmatig terug te komen op de tijd, dat men nog samen was en geen rouw of verdriet het levensgeluk aan flarden scheurde. Wijzend op de foto van hem of haar, die zoveel voor de ander in het huwelijk betekend heeft, kan men enkele woorden aan het sterven wijden. Men moet dat niet krampachtig omzeilen, hoewel uiteraard ook in dit opzicht de wijze tijd en wijze kent. Op het moment, dat deze dingen in een gesprek worden aangeroerd, is het alsof de overledene present is en dat kan dwars door de smart heen een grote steun betekenen voor de eenzame achtergeblevene. Ik denk hierbij aan wat Laura Reedijk-Boersma in haar pas verschenen boekje: „Oud worden” schrijft. Zij sprak in een preek in een verzorgingstehuis waaraan zij als dominee verbonden was, over de wijsheid en noemde als voorbeeld van wijsheid een medebewoonster, die enkele jaren daarvoor op zeer hoge leeftijd gestorven was. Toen zij haar naam noemde, glimlachten velen en herinnerden zich haar als

DOOR
O. MOOIWEER
ENSCHDE

iemand van wie ontzettend veel liefde was uitgegaan. De mensen kwamen graag bij haar en bleven komen toen ze ziek was, omdat zij wezenlijk in hen geïnteresseerd was.

We geven de auteur nu verder zelf het woord:

„Het trof mij diep, dat de sfeer in de zaal vanaf het moment, dat ik haar naam noemde, zo anders werd. Het leek of het lichter werd om ons heen. Wij herdachten haar in grote dankbaarheid. Het was goed om deze „heilige,

die ons was voorgegaan” in de herinnering terug te roepen. Na de dienst kwamen er nog enkelen op terug: „Ja, zó was zij”. Op dat moment was zij in ons midden. Zij leefde voort in onze herinnering. Het is goed om geliefde mensen te herdenken. Dat brengt geen verdriet, maar troost. Het schept een band, een gevoel van gemeenschap. We hebben hem of haar samen gekend en liefgehad. Het verleden is even heel dichtbij. Dat is niet triest, maar „troostend” (a.w. p. 37).

Hier komt iets anders openbaar dan wanneer de opmerking aan het adres van de eenzaam geworden broeder of zuster wordt gemaakt: Je moet er maar mee leren leven. Als zij dat zelf uit eigen beweging zeggen, kan men het accepteren. Dat is dan vrucht van het verwerkingsproces in de band aan de HERE. Maar als iemand, die gezond is en eigenlijk niets mankeert, zo iets naar voren brengt, is het een opmerking, die keihard aankomt; de mens vastpint op een gegeven situatie en geen enkel perspectief biedt.

Afstemmen op de omstandigheden

Het pastoraat moet steeds worden afgestemd op de wisselende

omstandigheden. *Je hebt met levende mensen te doen.* Wanneer het blijkt, dat de mensen bezig zijn te dementeren, is het verstandig zich te beperken buiten het gebed tot enkele verzen van een psalm uit de oude berijming. Dat spreekt hen bijzonder aan en sluit aan bij hun verleden. Dan kan je ook merken, dat Gods werk nooit verloren gaat. Hij zal zijn werk in het hart van de mens begonnen, door zijn Woord en Geest ook voltooien. Men kan bij een dergelijke benaderingsmethode de patiënt steeds een bepaalde versregel laten aanvullen. Dat blijkt in de praktijk heel efficiënt te werken. Ook het bidden van het „Onze Vader” heeft in dat kader een aparte functie. Ik heb het eens meegemaakt in een verpleeghuis bij een bezoek aan een zuster der gemeente, die mij nauwelijks herkende, dat tijdens het bidden van het volmaakte gebed allen op de zaal begonnen mee te doen. Al die demente oudjes gingen meebidden, soms met allerlei eigen variaties. Het klonk bijna oneerbiedig, maar het ontroerde mij tot in het diepste van mijn hart!

Eenzaamheid wordt ervaren door weduwen, weduwnaren en wezen. Op hen richten wij ons in doorsnee vooral. *Maar laten wij niet vergeten, dat er ook verschillende alleenstaanden in de gemeente worden aangetroffen.* Die vallen vaak tussen wal en

Geen parallelweg

Vorige week ging het in dit hoekje over de roep van de Joden tot Pilatus: „Zijn bloed kome over ons en onze kinderen”. We bekijken nu Handelingen 18:5,6. Paulus betuigt in Korinthe, in de synagoge, dat Jezus de Christus is en dat deed hij niet één keer, maar vaak, elke sabbat. Maar de Joden verzetten zich en lasterden.

De Groot nieuws bijbel en de nieuwe vertaling van de bijbel in het Fries hebben daar, dat de Joden Paulus belasterden.

Andere vertalingen volgen het Grieks in die zin, dat het woord „lasteren” een zwaardere betekenis krijgt en op Christus moet slaan. Prof. F. W. Grosheide schrijft in z'n „Kommentaar” (Bottenburg) dat er een vloeken van Jezus was, in elk geval een nadrukkelijk verklaren dat Hij niet de Messias was. Als het zover gekomen is, valt bij Paulus de beslissing. Uw bloed zij op uw hoofd, ik ben er rein van; voortaan zal ik mij tot de heidenen wenden.

Je krijgt tegenwoordig de indruk dat men gelooft, dat er twee

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

wegen tot de Vader leiden; de ene weg is die van de band des bloeds met Abraham; de Joden zijn uitverkorenen om der vaderen wil en de andere weg is die waarop de heidenen mogen gaan; de weg van Jezus Christus. Die twee wegen zouden parallel lopen. Ze komen uit op hetzelfde punt.

Jezus heeft het zo niet gezegd. Hij heeft tot de Joden gezegd, dat zij de Schriften onderzochten omdat zij meenden daarin eeuwig leven te hebben, maar die Schriften zijn het, die van Mij getuigen en toch wilt gij niet tot Mij komen om leven te hebben.

Het Woord van de Vader hebt gij niet blijvend in u, want Dien Hij gezonden heeft, gelooft gij niet. Noch Mij, noch mijn Vader kent gij. Indien gij niet gelooft,

dat Ik het ben, zult gij in uw zonden sterven. Wie Mijn vlees eet en Mijn bloed drinkt, die heeft eeuwig leven. Ik ben de weg. Niemand komt tot de Vader dan door Mij.

Als wij het dan verder maar niet al te recht op een rijtje gaan zetten! Je hebt van die mensen, die zo consequent redeneren kunnen. Zonder geloof zul je het Koninkrijk Gods niet binnengaan, dus: alle heidenen van het oerbegin tot het einde, gaan voor eeuwig verloren. Een Jood moet in Jezus geloven; dus: wie dat niet doet of gedaan heeft, komt in de hel.

Het ging er in Korinthe om, dat de Joden in de synagoge duidelijk kozen en Jezus lasterden. Jezus sprak (we lezen daarvan in het Evangelie naar Johannes) tot Joden die de keus al gemaakt hadden. „Hij is waanzinnig”. „Hij is bezeten”. Er zijn vele Israëlieten die Jezus niet hebben leren kennen en er zijn er ook velen, die een verkeerde kijk op Hem gekregen hebben en dat kan aan Christenen te wijten zijn. Het oordeel over hen is aan God; niet aan ons. Gelukkig voor hen.

schip. Als zij behoorlijk verdienen en flink uit de voeten kunnen, hebben zij jaloerse blikken en opmerkingen te verwachten, maar niemand peilt hun eenzaamheid. Soms is er een verloren liefde in het spel, werd men door de verloofde bedrogen of staken de ouders een spaak in het wiel van de verkering. Men heeft zich daaraan destijds serviel onderworpen, maar is in een schacht van eenzaamheid beland, waaraan men niet altijd het hoofd kan bieden. Daar zitten ook heel gevaarlijke kanten aan. Want er zijn er, die soms de eerste de beste partner, die zich meldt en wat lijkt, accepteren om een eind te maken aan die moordende eenzaamheid. Niemand zegt wat tegen je als je thuiskomt. Niemand groet je als je weggaat. Je hoeft van niemand thuis meer afscheid te nemen. Krijg je dan soms niet het verlamme idee, dat je bezig bent af te sterven? Een alleenstaande vrouw van vijftig jaar merkte eens op: „Als je eenzaam bent, ontstaat er zoiets als een geestelijke dood. En je twijfelt eraan of je nog wel een mens bent. Want een mens is een sociaal wezen”. Nu is de één in zijn uitingen emotioneler dan de ander. Er zijn mensen, die je moet helpen om los te komen. *Dat is dan meer een zaak van psychologie dan van theologie.* Men dient zijn woorden met zorg te kiezen. Woorden kunnen, hoe goed bedoeld ook, de mens in nood wonden. Uiteraard kunnen wij de eenzaamheid b.v. van de weduwe niet opheffen via een intensief pastoraat. Daartoe moeten we ook geen poging doen. Wanneer men denkt, dat dat zijn taak is, begeeft men zich op een glibberig pad. De dominee is dan eerst de pastor, maar door de vele en lange bezoeken dreigt hij uit te groeien tot de plaatsvervangende partner, die iets van de ontstane leegte tracht op te vullen. Verschillende predikanten zijn daardoor gestruikeld en in zonde gevallen. De pastor dient hier dus uiterst voorzichtig te zijn! Je vijand, de duivel, slaapt niet en telt ettelijke handlangers om lastertaal over je te verspreiden. En de kerk wordt als lichaam van Christus het meest onderuit gehaald als hij de dienaren van het Woord weet te verleiden of in een kwaad daglicht te plaatsen.

Moderne plaag

Eenzaamheid is een moderne plaag in een tijd, die zo hoog opgeeft van de communicatie. Hoeveel mensen sterven in grote steden niet zonder dat iemand ervan weet. Het wordt ontdekt, omdat bijv. de bakker steeds maar geen gehoor krijgt. In het „Contactblad van de Gerefor-

meerde Bond” in Amsterdam stond het volgende gedicht, getiteld: „Begravenis” (we nemen het over via „De Waarheidsvriend”):

Hij is onopgemerkt gestorven, met op de achtergrond een lied. En alle lampen helder brandend. Geen mens heeft door zijn dood verdriet.

De burens groepen even samen. Het is wel erg, zo naast je deur. Ze kijken toe als hij wordt uitgedragen, dan stelt de kist hen wat teleur.

Ze dachten, dat hij nog wat geld had, maar hebben zich daarin vergist. Dat zie je aan de kleine dingen, in dit geval is dat de kist.

Die verre neef had eerder moeten komen. Kijk hem daar gaan, daar naast de dominee. En verder is er niemand meer verschenen, de hele stoet bestaat uit twee.

Het zal je toch gebeuren, dat je zo moet sterven. Wat heeft zo'n man nu ooit gehad? De tijd gaat door. We gaan naar binnen. De deuren dicht. En dat was dat.

Het doet mij altijd bijzonder goed als ik in de rouwdienst ter gelegenheid van de begravenis van een gemeentelid heel wat broeders en zusters ontmoet, die hun belangstelling en meelevens tonen. Maar dat is niet altijd een zuivere graadmeter voor de aandacht, die het heengegane gemeentelid tijdens zijn leven mocht ontvangen. De weduwe moet er maar niet op rekenen, dat na een bepaalde periode nog velen naar haar omkijken. De massa vergeet haar. Zij zal haar eigen weg moeten gaan en haar plaats moeten vinden in de samenleving als het leven zijn rechten hernomen heeft. De dominee kan niet met dezelfde frekwentie als noodzakelijk was in de begintijd van de rouwverwerking haar opzoeken. Er zijn nog vele anderen, die om hulp vragen. Het werk van de pastor heeft trouwens in deze tijd gigantische vormen aangenomen. Wél moeten wij erop bedacht zijn, dat er ook mensen zijn, die hun rouw en verdriet koesteren. Zij hebben zich opgesloten in de enge cirkel van hun gemis en willen per se door iedereen beklagd worden. Soms moet men deze broeders en zusters eens door elkaar schudden, opdat zij hun egocentrische houding laten varen.

Blijvende opdracht

Ik zeg altijd tegen eenzame men-

sen: Zit niet te wachten totdat een ander bij u komt, maar ga zélf naar een ander toe, die óók eenzaam is, dan is de eenzaamheid van twee mensen op dat moment opgeheven. Dan ben je ook als het goed is bezig naar het gebod van de Heiland in naastenliefde iets voor elkaar te betekenen. De mensen redeneren als zij het over de gemeenschap der heiligen hebben, vaak naar zichzelf toe. „Die laat me in de steek” en: „De ander heeft het zo druk met zichzelf, dat hij mij helemaal vergeet”. Wij denken ook vaak, dat we van alles en nog wat moeten ondernemen om in de dienst van onze Here Christus te staan. Maar het zit'm dikwijls in het heel eenvoudig functioneren met een hart vol liefde naar de ander toe, die aan de grond zit. *En het zijn dan in doorsnee de kleine dingen, die het doen.* Bovenal zal de pastor eraan moeten gaan staan om in dit opzicht niet als solist te opereren. Dat kan zo gauw, maar daarmee pleeg je op den duur roofoverval op jezelf en stimuleer je de broeders en zusters niet om als échte gemeente van Christus in deze wereld gestalte te geven aan de liefde en barmhartigheid van de unieke Hogepriester, Jezus Christus. Die liefde is om zo te zeggen het vierde kenmerk van de kerk. Eigenlijk is dat maar zwak uitgedrukt, omdat de liefde allesbeheersend is en te vergelijken met het cement, dat de stenen aaneenvoegt en samenhoudt bij de opbouw van de kerk als het geestelijk Godshuis. We moeten eindigen. Er zou nog veel te schrijven zijn over dit uitermate boeiende onderwerp. We hebben er trouwens al eerder over geschreven in het boek: „*Geschenk en Opdracht*”, uitgave van Van den Berg te Kampen, 1984. Daar-

Redactie

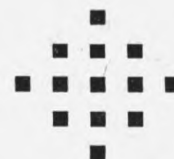
Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:
Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring
M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

in worden ook andere facetten van het pastoraat in deze tijd belicht.

Tot slot willen wij aksentueren, dat de pastor zonder permanent gebed zijn taak nooit aankan. Ook daarin mag hij voorbeeld van de kudde zijn. Wie zélf op de hemelse krachtbron is aangesloten, kan ook anderen de weg daarheen wijzen. Dan wil God ook vandaag grote dingen doen door de arbeid van gebrekige mensen. Daarom maken wij het woord van Augustinus tot het onze nl.: „O Here, mijn kracht is zwakheid voor zover het de mijne is, maar sterkte voor zover Gij mijn hulp zijt”.

Landelijke gebedssamenkomst

Het gebed wordt genoemd de 'adem van de gelovige', de 'harts slag van de Christelijke gemeente'. Bovendien nemen de noden en bijzondere uitdagingen in kerk en samenleving nog voortdurend toe. Dit is de reden waarom de Evangelische Alliantie de tijd meer dan rijp acht **maandelijks een landelijke gebedssamenkomst** te houden, samen met vertegenwoordigers van de 80 organisaties, die bij de Evangelische Alliantie zijn aangesloten.

Deze samenkomsten voor bezinning en gebed zal elke 3e vrijdag om 18.30 uur in de Bergkerk te Amersfoort worden gehouden (tot ongeveer 20.30 uur).

De Bergkerk (aan het einde van de Wilhelminalaan) is gemakkelijk vanaf het station in Amersfoort te bereiken: 5-10 minuten te voet in zuid-westelijke richting.

De Evangelische Alliantie nodigt ieder christen in Nederland **dringend** uit, deze oproep tot gezamenlijk gebed niet naast zich neer te leggen en deze samenkomsten, die voor ieder openstaan, te bezoeken.

N.B. De Evangelische Alliantie tracht vroegere initiatieven op dit terrein te coördineren.

Over jonge kerkverlaters en oude regels (1)

Inleiding

Enkele maanden geleden verscheen het boek „Het lege testament” van Piet van der Ploeg; ondertitel: „Een onderzoek onder jonge kerkverlaters”.

Een boek, dat vragen stelt, waar ook wij ons allesbehalve gemakkelijk van af kunnen maken. De komende weken wil ik graag, uitgaande van dit boek, met u nadenken over die vragen. Hier valt namelijk wel iets te leren. En gaandeweg zal dan onze aandacht zich wat verleggen: van de (jonge) kerkverlaters naar de (oude) regels, en de manier waarop die functioneren.

Maar nu eerst iets meer over het boek zelf.

Vragen

Piet van der Ploeg heeft gesprekken gevoerd met 16 jonge mensen, tussen de 22 en 25 jaar, in de stad Groningen. De overeenkomst tussen al die 16 mensen is, dat ze hun lidmaatschap van de kerk, van de Gereformeerde kerk, hebben opgezegd. En juist daarover wilde Van der Ploeg (zelf ook een „jonge kerkverlater”) met hen spreken.

Hoe kwamen ze er toe? Hoe kijken ze terug op hun opvoeding? Hoe staan ze nu in het leven? Wat zien ze nu als de zin van hun leven? Hoe denken ze over de dood? En nog veel meer van dat soort vragen.

Eén ding licht ik er even uit, uit die zee van gegevens - ik kan onmogelijk alles noemen - : de vraag naar de zin van het bestaan voor deze 16 mensen; Van der Ploeg vat dat zó samen: „De zin van het bestaan is, om nú, zelf, en samen met anderen, te maken wat er van te maken valt, zoveel mogelijk te genieten, en dat dan zonder te veel verwachtingen te hebben” (blz. 181, 182).

Geloof

Deze 16 jongeren geloven niets meer. 't Is niet zo, dat ze op een andere manier zijn gaan geloven (zoals soms verondersteld wordt, zie blz. 189-191), nee: ze geloven níets.

En de wortel voor dat niets-geloven: die ligt, zo zegt Van der Ploeg, in de opvoeding. Deze 16 jonge mensen hebben thuis niets leren geloven. Of, op zijn allerscherpste geformuleerd: de kerkverlating van deze jongeren is een logisch gevolg van hun opvoeding. De ouders van deze 16 jonge mensen zijn er niet in geslaagd om aan hun kinderen duidelijk te maken, dat het geloof iets belangrijks is, iets wezenlijks, ook voor hen, voor die ouders zelf. Ze hadden op

DOOR M. H. T. BIEWENGA ZOETERMEER

een bepaalde manier wel de bedoeling om hun kinderen gelovig op te voeden, maar ze zijn daar niet in geslaagd, het lukte hen niet, zij faalden.

Ouders

En dat kun je dan - zo vat ik een aantal lijnen van dit boek samen - nog naar twee richtingen opsplitsen, in twee „soorten” ouders:

1. Je hebt ouders, waarvan de kinderen het haarscherp voelen, dat het vader en moeder allemaal ook niet zoveel zegt. Ja, goed: bidden, bijbellezen, naar de kerk gaan: dat blijft allemaal nog wel bestaan, de vormen blijven overeind, maar de inhoud is verdwenen, van binnen is het leeg.

2. Je hebt ook andere ouders: die voor zichzelf wél echt geloven, en veel aan hun geloof hebben. Ook zulke ouders kom je tegen in deze interviews. Maar dan is het probleem vaak, dat vader en moeder er niet over konden praten - er niet over durfden praten met de kinderen. Gesprekken werden afgekapt, discussies waren zo goed als verboden.

Een paar regels uit één van de interviews; een meisje heeft net gezegd, dat naar haar idee haar vader in zijn gedachten alleen maar met de kerk bezig is, en direct daarna zegt ze: „Je kunt met hem niet diskussieren. Het wordt meteen afgekapt als hij geen antwoord meer weet”. En op de vraag, of er vroeger thuis veel over het geloof en de kerk gepraat werd, zegt ze: „Nee, er

werd bijbel gelezen en zondags na de kerk werd er een beetje gepraat over wie er wel was en wie niet enzo, maar niet echt over het geloof zelf”. (blz. 67, 68)

En zo komen er twee soorten ouders naar voren uit dit boek: ouders voor wie zelf het geloof niet zoveel meer betekende, én ouders, die onmachtig waren met hun kinderen over het geloof en over de Here te praten.

Verpakking

En de konklusie van Van der Ploeg luidt dan: deze jongeren hebben hun lidmaatschap van de kerk opgezegd, maar dat is niet iets, dat haaks staat op hun opvoeding; het begin van hun kerkverlating ligt al in de opvoeding. Het is een logisch gevolg van de opvoeding, dat deze jongeren op een gegeven moment hun kerklidmaatschap opgeven. Het stelde toch al niks meer voor, het was leeg, inhoudsloze verpakking. Inhoud was er niet ingebracht tijdens de opvoeding; nu, dan kun je, als jong-volwassen, de verpakking ook wel weggooien.

Tot zover een paar hoofdlijnen van dit veelbesproken boek.

Eenzijdigheid - zwakte ...

Dit is een geweldig eenzijdig boek. Dat is de zwakte ervan - en merkwaardigerwijs is dat tegelijk ook de kracht ervan.

Eerst iets over die zwakte. Er is direct - en terecht - flinke kritiek geleverd op Van der Ploeg. Waarom heeft hij alleen jongeren geïnterviewd, die de kerk en die de Here vaarwel gezegd hebben? Er zijn ook anderen, die wél geloven; waarom komen die totaal niet aan het woord?

En dan de vraag: waarom is er soms zo'n groot verschil tussen kinderen uit één gezin? De één is wel gelovig, de ander niet. Een zélfde opvoeding, een zélfde achtergrond - en dan toch zo'n verschillende uitkomst.

Nee, die kritiek is inderdaad terecht: je kunt niet zomaar, simpelweg zeggen, zoals Van der Ploeg doet: als jongeren niet geloven, dan ligt dat aan de opvoeding. Daar kunnen nog 1001 andere redenen voor zijn; en soms is er, voorzover wij het kunnen zien, geen enkele reden aanwijsbaar.

Een eenzijdig boek dus. En in die eenzijdigheid kolossaal onbarmhartig tegenover ouders, die zoveel verdriet hebben over de

weg, die hun kind gekozen heeft. Vaders en moeders, die gedaan hebben wat ze konden voor hun kind, en die telkens de pijn voelen in hun hart. Zulke ouders verdienen de kritiek niet, die Van der Ploeg over hen uitstort.

Die eenzijdigheid is de zwakte van dit boek.

... en kracht

Tegelijk is het ook de kracht ervan. Want dat het vóórkomt, wat Van der Ploeg signaleert: dat is zeker. Dit boek stelt vragen, die juist door de eenzijdigheid heel nadrukkelijk en onontwikkbaar op je af komen. Hier móét je over nadenken. Hier kun je je niet met een simpel verhaaltje van af maken.

U zou het moeten lezen, dit boek. Vooral u, die nog veel jongere kinderen hebt. En dan mag u de tweede helft ongelezen laten - sociologische analyses van de gesprekken - maar de eerste helft zou u in elk geval moeten lezen, de interviews met deze 16 jonge mensen. En uzelf daarbij steeds weer een vraag stellen, deze: zoals ik nú bezig ben - zouden mijn kinderen later iets dergelijks kunnen zeggen: over mij, over de opvoeding, die ik hen gaf?

Zouden mijn kinderen - als ik zo doorga - het later ook zeggen: „Och, bidden, bijbellezen, naar de kerk gaan: dat gebeurde allemaal wel; maar 't was niet écht; 't was een gewoonte: ze deden het nou eenmaal. Maar ik heb nooit gemerkt, dat het echt iets voor hen betekende”.

Zouden mijn kinderen - als ik nu het roer niet radikaal omgooi - het later ook zeggen: „Er werd thuis eigenlijk nooit gepraat over het geloof, en over God. En als je er eens over begon, en dan iets zei, waar vader en moeder het niet mee eens waren, dan werd dat altijd direct afgekapt; alsof ze dat niet durfden. Nee, echt praten: dat gebeurde niet”.

(wordt vervolgd)

**DE ADMINISTRATIE
IS WEGENS VAKANTIE
GESLOTEN
TOT EN MET 31 OKTOBER
1985**

Apocalypse voor kinderen

U kijkt toch wel elke avond naar de fabeltjeskrant? Op school spoor ik de leerlingen in de hogere klassen er ook toe aan: „Lui, kijk ernaar, je kunt er véél van leren!” Gelukkig zijn het maar enkelen die zeggen: „Maar dat is toch alleen iets voor kinderen?” En dan wijs ik maar weer eens op die prachtige typen die ze in de Fabeltjeskrant tegenkomen en die wij op een andere manier bij de literatuurlessen ontmoeten. Neem nou de overwerkte Ed Bever met zijn zelfbeklag. Hij is diep teleurgesteld als alleen maar Bor de Wolf hem komt zoeken: „Ze moeten allemaal komen!” Die Bor de Wolf is natuurlijk ook goed herkenbaar; hij weet niet voor niets zo goed de weg naar het „enge bos” waar ook hij zich altijd terugtrekt, als het puberale zelfmedelijden hem te veel wordt. „Maar dat is toch niet iets voor kinderen? Die begrijpen zo iets toch niet?” Dan vertel ik dat zo iets ook helemaal niet nodig is. Kinderen genieten er op hun manier van; ze hoeven iets niet echt te „begrijpen” om er plezier aan te beleven. Met veel literatuur is het net zo: je kunt er op verschillende manieren genoeg aan beleven, er zijn ook verschillende niveaus van „begrijpen”.

Het is een hele stap van de fabeltjeskrant naar de bundel gedichten die nu op mijn bureau ligt: „Apocalypse voor kinderen”, geschreven door Meint R. van den Berg. Toch is er een overeenkomst, want de lezer moet net als de kijker op een bepaalde manier „kind” zijn. Tegelijk is er een groot verschil. Het is niet zo als met sommige boeken die vroeger nog wel eens aangeprezen werden als „geschikt voor kinderen van acht tot tachtig jaar”. Wie zich met deze gedichten bezig wil houden, moet echt wel ouder zijn dan acht jaar. Welke lezer de schrijver op het oog heeft, kan duidelijk worden uit het eerste gedicht in de bundel:

*Kind,
ook in de moederschoot
loert reeds de dood
verlang niet terug
naar de veiligheid
de beslotenheid
van het moederlijk
het donker verblijf
in het hart
der aarde.*

*Wacht
tot je een man bent
een vrouw
of neen
blijf kind.*

*Ga bloemen zoeken:
in de dakgoot
aan de kant van de sloot
in het hart van de stad
en vooral langs het pad
bij het kerkhof –
overal
waar de dood dichtbij is.*

*Ga bloemen zoeken
en wacht
tot je kind bent
gebleven
want leven
wordt slechts gegeven
aan wie kind leerde zijn.*

EX LIBRIS DOOR T. HOEKSTRA ZWOLLE

„Apokalypse” betekent: onthulling; wat verborgen was, wordt aan het licht gebracht; het is het Griekse woord voor de „Openbaringen”, zoals die ons overgeleverd zijn door de apostel Johannes en waarin wij lezen over het einde der tijden en de toestand daarna met zijn nieuwe hemel en nieuwe aarde. Daar kunnen we nu al iets van zien, mits we de ogen open hebben:

*Van de stad
der toekomst
tekenen zich
de contouren
vaag
af
tegen de einder
nu nog
versluisd
door laaghangende
wolken verdriet
door verblindende
sneeuwstormen pijn
door de schroeiwind
die leven
heet*

Wij leven nu, hier, op deze aarde en in deze wereld: vuurspuwende raketten, krijsende demonstranten, sluipende guerilla's, chips barende techniek, Auschwitz, Treblinka, kernkoppen, kankercellen (ik citeer uit verschillende gedichten) maar:

*God staat
garant
voor het stralende
land
der belofte
voor zijn windstille
stad
waar leven
leven is.*

De bundel eindigt met een werkelijk visionair gedicht, een echte Apokalips: (ik citeer enkele gedeelten)

*Bloeiend als mimosa
dost
de betonwoestijn
zich lachend uit
als een hof
van Eden waar
kinderen stoeiend
door de lanen gaan*

*Dit is
Gods stad
jouw huis
het leven
en je stem
breekt zich baan
ongeremd
en spontaan:
oh my Lord
what a morning.*

Van den Berg beschikt over een benijdenswaardig beeldend vermogen. In het laatste gedicht spreekt hij van „swingende par-

keermeters die als tamboerijnen rinkelend in hun handen klappen.” Wie zich door zo iets niet voelt aangesproken, kan de bundel maar beter laten liggen, maar wie daar wél een antenne voor heeft en bereid is rustig en aandachtig te lezen als „kind” van deze tijd, zal mijn waardering delen. Dit is geen modern-doenerij, dit is échte christelijke poëzie vanuit een diep geloof in Gods toekomst.

Een enkele kritische opmerking wil ik toch nog kwijt. Zie het eerste gedicht dat ik citeerde: het kind moet niet terug verlangen naar „de beslotenheid van het moederlijk”. Goed, maar een kind kan niet terugverlangen naar „het donker verblijf in het hart der aarde”, want daar is het kind nog niet geweest. De beeldspraak in het derde gedicht is zwak, en hoe de maan rood kan zijn „van jouw bloed, van mijn bloed”, dat zie ik niet in. Maar dat doet niet af van mijn waardering voor deze bundel in zijn geheel. Uitgever is Van den Berg te Kampen, ISBN nr. 90.6651.021.8. De prijs is f 7,50.

Ingezonden

Misleidend

De inhoud van de Pastorale Notitie, getiteld David en Jonathan in Opbouw nr. 36 van 20 september 1985, noopt mij verschillende passages uit deze notitie als misleidend aan te merken.

Allereerst de zinsnede: „Dit stel ik voorop om degenen, die mij naar aanleiding van het volgende zouden willen schrijven, de moeite te besparen”. De gedane toezegging van medewerking voor de nazorg na een bepaald E.O.-programma is dus de vlag, die de navolgende „lading” moet dekken.

Scribenten, die op deze manier in bladen en tijdschriften oordelen over daden en woorden van anderen uitspreken, maken zich schuldig aan zelfoverschatting door van te voren bekend te maken, geen commentaar te wensen.

Ten tweede: In een herhaalde E.O.-uitzending van „Ronduit”, waarin de heren Van der Bijl, Kamsteeg, Luns en Nijpels het panel vormden, wordt het optreden van de heer Luns bekritiseerd en veroordeeld. De heer Luns zou zich niet, zoals van de heren Kamsteeg en Van der Bijl wel werd verondersteld, in zijn politiek hebben laten leiden door Gods Woord.

Bij de beantwoording van de

vraag van een jongeman over het gebod „gij zult niet doodslaan”, gaf de heer Luns een zeer bijbels antwoord, want er staat inderdaad „gij zult niet moorden”. Ik heb zelf de hele uitzending gezien en gehoord. Die triomfantelijkheid bij de heer Luns heb ik niet kunnen constateren; ook zijn gedachte erbij: „Ziezo, die knaap heb ik gevloerd”, kon ik niet lezen. Maar u, Ds. Algra, kunt zelfs gedachten lezen. U had met die jongen te doen. Het ware beter geweest indien u met die jongeman te doen had gehad om andere redenen dan de triomfantelijkheid van de heer Luns. Deze jongeman was wel duidelijk slachtoffer van de onbijbelse IKV-indoctrinatie.

Tenslotte nog een derde feit, dat door u werd verzwegen. Aan het einde van de uitzending vroeg de heer v. d. Bosch de gedachten van het panel in 't kort te mogen vernemen hoe de verwezenlijking van vrede en gerechtigheid op de ganse aarde zou kunnen plaats vinden.

De heer Kamsteeg, die als eerste sprak, zei: „Het Koninkrijk van God, dat de ware vrede en gerechtigheid brengt, komt niet van deze aarde, maar vanuit de Hemel”. Op de vraag van de heer v. d. Bosch aan de heer Luns wat zijn gedachte hierover was, zei deze: „Ik sluit mij volkomen aan bij hetgeen de heer Kamsteeg heeft gezegd”. Op de verwonderde blik van de heer v. d. Bosch, voegde de heer Luns

er aan toe: „Dat had je niet gedacht, hè?”.

Wat u, Ds. Algra, in deze notitie hebt gedaan, is een oordeel uitspreken over het levenswerk van de heer Luns, als zou dat zonder enige christelijke geloofs-overtuiging zijn geweest.

Het zou u als christen sieren een en ander in een volgende notitie te rectificeren.

M. van der Zwaal,
Scherpenzeel

Reaktie

N.a.v. de „pastorale notitie” van 20 september heb ik ook nog drie brieven gekregen, die ik dan nu meteen beantwoord, althans op een onderdeel. Inzender en briefschrijvers menen, dat de heer J. Luns terecht het zesde gebod vertaalde met: „Gij zult niet moorden”, omdat met dat gebod immers bedoeld is de persoonlijke wraakneming tegen te gaan. Het gebod spreekt niet van het doden hetwelk de overheid doet. Ik moet toegeven dat ik op dit punt de heer L. onjuist beoordeeld zal hebben. Mijn gedachten zijn zozeer gefixeerd geweest op een mogelijke andere interpretatie, dat ik Luns’ juiste opmerking over het hoofd gezien heb. Ik blijf echter zitten met de vraag, of ook niet overheden komen kunnen tot moordpartijen; of eigenlijk, een vraag is dat niet. Er zijn regeringen die zich van doodseskaders bedienen om opposanten uit te roeien. En velen zitten na Rotterdam, Coventry, Dresden en Hiroshima met de vraag of de oorlogvoering niet een grens is overgetrokken en geworden is tot het uitmoorden van steden en in de toekomst tot het uitroeien van volken. Ik wilde dat mensen die wat te zeggen hebben, daarover het licht laten schijnen van Gods Woord. Dat kon ik niet van de heren Luns en Nijpels verwachten. Daar ging het mij om. Was ik vér mis? Inzender verwijst naar de slotopmerking van de heer Luns: men zou wel verrast zijn te horen dat hij zich zo spontaan aansloot bij een op zichzelf bijbelse gedachte die de heer Kamsteeg onder woorden had gebracht. Luns gaf daarmee zelf aan, dat het eigene, Christelijke karakter van zijn politieke spreken en doen tot op dat moment nog niet aan de dag getreden was.

A. H. Algra

Feestbundel voor Dr D. Holwerda

Tijdens een bijeenkomst in de Groninger Academie werd vrijdag 11 oktober j.l. aan Dr D. Holwerda, hoogleraar in de Griekse taalkunde en paleografie, ter gelegenheid van zijn 65e verjaardag een feestbundel aangeboden met de toepasselijke titel *Scholia*. Het boek bevat een twaalfstal bijdragen van vakgenoten uit binnen- en buitenland, die aansluiten bij de interessegebieden van de jubilaris. Collega's uitten daarbij hun bewondering voor de kennis, de scherpzinnigheid en het vakmanschap van de jubilaris, die door zijn publicaties op het gebied van de Griekse taalkunde een internationale bekendheid geniet. Hij publiceerde een proefschrift over het Griekse begrip *fusis* („natuur”), een boek over de interpretatie van fragmenten van enkele oude Griekse natuurfilosofen, en een reeks vakartikelen, maar het bekendst zijn zijn jarenlange bijdragen aan twee grote onderzoeksprojecten. Het eerste is de uitgave van de *Basilica*, de verzameling der Byzantijnse wetsteksten die rond 900 v.Chr. haar beslag kreeg; het tweede de editie van de *scholia* (latere filologisch-exegetische commentaren en randglossen) op composities van de grootste Griekse blijspeldichter Aristophanes. Aan beide zal hij blijven voortwerken, voorlopig ook nog in academisch verband, omdat hem bij wijze van uitzondering het recht verleend werd zijn emeritaat twee jaar uit te stellen.

De reden aan dit gebeuren in Opbouw aandacht te besteden is dat Dr Holwerda zich steeds ook bereid heeft getoond zijn talenten voor de kerk en haar leden in te zetten, zowel plaatselijk, in Zuidhorn en Groningen, in de Tehuisgemeente, als landelijk. Hij was verscheidene jaren voorzitter van de Raad van Toezicht en Advies van de Theologische Studiebegeleiding en diende de kerken met zijn gedegen (maar helaas landelijk nog niet door praktische maatregelen gevolgd) studie over de bijbelse gegevens rond het thema „de vrouw in het ambt”.

Onze lezers kennen hem, precies zoals hij is, uit zijn talrijke exegetische studies in ons blad (en daarvoor ook al in De Reformatie) gepubliceerd. Een combinatie van filologische deskundigheid en kennis van en eerbied voor de Bijbel leverde vele artikelen op, waarin nieuw licht werd geworpen op bekende en onbekende passages, voor wie de moeite nam zich in wat hij schreef grondig te verdiepen. Velen hebben vroeger de Brief aan de Romeinen beter leren verstaan aan de hand van zijn bundel *O diepte des rijkdom*, en wie herinnert zich niet zijn artikelen over het begin van het evangelie van Johannes, over het begrip „waarheid” in het NT, en pas nog over Romeinen 11? In zijn bijdragen laat hij, met grote kennis van zaken, de Bijbel zelf uit de grondtaal schrift met schrift vergelijkend, soms verrassend aan het woord komen, ook tegenover traditionele exegetische en dogmatische vooringenomenheid, waarmee hij dan ook soms in botsing kwam. Zijn nog steeds lezenswaardige studie *De Grondlegging der Wereld* (1959?), die ook vragen rond de verkiezing en de hermeneutiek raakt, is er het bewijs van als hij enkele vrijgemaakte theologen op niet mis te verstane wijze met de neus op de exegetische en dus bijbelse feiten drukt. Door tegen deze dogmatische exegetische, die soms als confessionele trouw werd gepresenteerd, vanuit de Bijbel zelf protest aan te tekenen, heeft hij ook geholpen de richting te wijzen die de Nederlands Gereformeerde Kerken thans gaan. We hopen dat de lezers van Opbouw ook in de toekomst van zijn bijdragen zullen kunnen profiteren. Trouwens, wat al geschreven werd is nog steeds zeer lezenswaardig en soms actueel. Bundeling en uitgave daarvan zou onze Persvereniging zeker niet misstaan, als de auteur daarmee kan instemmen.

K. R. Veenhof

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 47,— per jaar of f 25,— per half jaar.
Voor studenten f 38,— per jaar.
Buitenland f 55,— per jaar of f 70,— per luchtpost.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Hoenderkopershoek 8,
(bij vooruitbetaling)
3981 TE Bunnik.
Tel. 03405-61447.

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.

Persschouw

OVER GEREFORMEERDE KERKVERLATERS

In zijn altijd interessante rubriek: *Uniek in „Kerknieuws”* schreef Niek Scheps over bovengenoemd onderwerp het volgende:

Als de ouden niet meer zingen...

De kerk heeft een jeugdprobleem, hebben we altijd gedacht. De jongeren verlaten de kerk, omdat ze vinden dat deze niet meer bij hen past. Ze gaan hun eigen weg, ze hebben hun speciale moeilijkheden en vragen, ze geloven wel, maar niet op de manier van de kerk. Als de kerk het evangelie nu maar eens op een andere wijze zou brengen bijvoorbeeld meer aangepast aan het levensgevoel van de jeugd, dan zouden haar jonge leden daar wel ontvankelijk voor zijn. Daarom ging de kerk daar wat aan doen.

Voor de oorlog begon men al met jeugddiensten. Toen dat toch niet kon voorkomen dat vele jongeren de kerk de rug toekeerden, werden er jeugdouderlingen benoemd, commissies ingesteld en rapporten geschreven. Synodes gingen zoeken naar een antwoord op de vraag hoe je de jeugd kan vasthouden.

Een onderzoek dat Piet van der Ploeg ingesteld heeft onder zestien gereformeerde jonge kerk-

verlaters in de stad Groningen, heeft duidelijk gemaakt dat het eigenlijk helemaal niet om een jongerenprobleem gaat. In een verslag van dit onderzoek, dat onlangs verscheen onder de titel: *Het lege testament*, noemt hij de beweringen dat de jeugd zich niet kan vinden in de heersende opvattingen en praktijken van de kerk, een eigen cultuur en mentaliteit heeft, wel geloofd, maar anders geloofd, „onzin of niet relevant”.

Als je zijn interessante beschouwingen hierover samenvat, komt het erop neer dat het de schuld van de ouderen is dat de jongeren de kerk verlaten. Die jongeren blijven niet gereformeerd, als zij zien dat het gereformeerd-zijn voor hun ouders niet veel betekent. Dat ze a-religieus zijn, is niet een breuk met hun gereformeerde opvoeding, maar ligt in het verlengde ervan.

De gereformeerdheid van de ouderen is inhoudsloos, daarom zijn de jongeren a-religieus. Als jongeren het lidmaatschap van een kerk opzeggen, betekent dat niet dat zij alleen maar een verpakking weggooien en de inhoud bewaren, zoals men dan wel eens zegt, nee, er was al geen inhoud meer, de verpakking moet alleen nog weggegooid worden.

Nu trekt Piet van der Ploeg deze conclusie op grond van gesprekken met zestien gereformeerde kerkverlaters tussen zestien en vijftientig jaar in de stad Groningen. Je kunt je afvragen of het in andere kerken niet anders gaat. In de kleinere gereformeerde kerkgemeenschappen is er soms een intensiever pastoraat, zijn er althans mogelijkheden daartoe. Er zal ook een sterkere sociale controle zijn. Zo zijn er nog wel meer vragen te stellen. Is de situatie in minder stedelijke gebieden misschien anders? Is er geen verschil tussen het westen van het land en het noorden? Zijn deze zestien jonge mensen wel representatief? Ik kan dat allemaal niet beoordelen, maar ik heb de indruk dat andere kerken deze conclusie ook wel ter harte mogen nemen.

De gegevens in de verschillende jaarboekjes die ik de laatste maanden onder ogen kreeg – vooral die over de doopleden, spreken een duidelijke taal. Je kunt echt wel aannemen dat de zestien jongelui, die uit zeer verschillende milieus afkomstig zijn en uiteenlopende opleidingen ontvangen, niet alleen staan in hun ervaringen en het levensgevoel van veel leeftijdgenoten wel goed weergeven. Je kunt dus de conclusie trekken dat de kerken niet met een jeugd-, maar met een ouderenprobleem te doen hebben. Gaan trouwens heel vaak

moeilijkheden van een jongere niet terug op die van de ouders? Omdat het een ander vraagstuk is dan men dacht, zal men dus ook naar andere wegen voor een oplossing moeten zoeken. De strategie is, zoals Piet van der Ploeg zegt, gebaseerd op de mythe van het jongerenprobleem. Maar de kerk zal zich eens moeten bezinnen op de houding van de ouderen. Waardoor verliest hun geloof steeds meer aan inhoud? Hoe komt het dat de boodschap van de kerk, het evangelie steeds minder voor hen betekent? Het gaat er niet om hoe de kerk de jongeren, maar hoe zij de ouderen (nog) kan bereiken. Als het voor die ouderen „eigenlijk niet meer hoeft”, wat mag je dan van de jongeren nog verwachten? Zoals de ouden zongen...

En als de ouden helemaal niet meer zingen? Dan zullen de jongeren het ook niet meer doen. De ouden zouden het lied van het geloof weer moeten gaan zingen.

Zijn er ook nog niet andere factoren in het spel, zo kan men zich afvragen bij de benadering van de problemen, die de kerkverlating oproept? Was, zo heeft iemand onlangs in vragende vorm geponeerd, de gereformeerde wereld wel voorbereid op de enorme wending, die plaats greep in de vijftiger en zestiger jaren? Op hoeveel theologische en gespecificeerd ethische vragen moesten gereformeerden geen antwoord geven? Een geest van sekularisatie begon door de hof van de kerk te waaien. Daarbij komt nog iets anders m.i. Hebben de ouders wel steeds hun kinderen opgevangen als ze hen met problemen aan boord kwamen en als ze een andere levensstijl wilden kiezen? Of heeft men – we willen uiteraard niet generaliseren – uit angst voor bevoogding in een moderne tijd zijn kinderen in allerlei dingen vrijgelaten? Heeft men het alleen maar gehad over hun eigen verantwoordelijkheid zonder hen te begeleiden? Maar vrijlaten betekent in de praktijk heel dikwijls: loslaten!

O. Mooiweer, Enschede

—o—

Ds C. Jongeboer schreef in zijn rubriek: „Gehoord-gezien-gelezen” in het „Hervormd Weekblad” het volgende:

De aarde

Het was in 1961 dat prof. dr J. H. van den Berg zijn boek *HET MENSELIJK LICHAAM*.

Ik kwam het weer tegen in de bergruimte, waar ik het overschot van mijn boekenkast koos-

ter en ik besloot het weer te lezen, want ik herinnerde mij, dat het, toen het verscheen, voor mij een moeilijk boek was.

Op blz. 25 las ik iets wat ik graag door wil geven in deze tijd waarin het cremen van doden een ware rage aan het worden is. Volgens mij houdt dat cremen ook verband met de steeds minder wordende band, welke wij als mensen onder elkaar hebben.

Maar laat mij trachten weer te geven wat ik las.

Onder het opschrift „Aarde” zegt de schrijver het volgende: „Aarde is vies, zeggen we tegen het kind: steek je vingers niet in je mond, maar was je handen – terwijl aarde het element is dat alles zuivert. Alles kan men in de aarde leggen, het komt er weer schoon uit. Generaties kan men in de aarde leggen, de aarde zuivert ze alle, bewaart ze alle in een gezuiverde, gereinigde, reine vorm. De aarde ontvangt ons allen; ongeacht de toestand waarin wij ons bevinden, zijn wij steeds welkom. De aarde verschoont alles, billijkt alles en bewaart alles. Als straks de bazuin van het laatste oordeel klinkt zullen de gereinigden opstaan...”

En dan vervolgt prof. Van den Berg met wat ik u door wil geven: „Wanneer wij tenminste niet door de wens verbrand te worden ook deze laatste enige melding verijdel. Wat doet de aarde met het laatste beetje as? Misschien blijft juist dat ongereinigd liggen. Het is niet te bewaren. Want de aarde die bewaart BEWERKT. As is niet te bewerken. Aan as is geen zorg te besteden. Het blijft liggen, onbewaard, als een niet te verteren bewijs van ontrouw aan het meest gastvrije, het meest verschonende element, de aarde”.

Het is goed op deze dingen te wijzen met het oog op de crematie, die in volle opmars is. Maar het kan niet meer zijn dan slechts een bepaalde belichting van één facet van de functie van de aarde. Het citaat uit het boek van Prof. v. d. Berg bevrijdt mij niet van het weerzinwekkende gevoel, dat mij bevangt wanneer ik sta bij een open graf. Ik zal ook als predikant nooit aan een begrafenissen kunnen wennen. Vroeger sprak men ietwat plechtstatig misschien van de groeve der vertering. Maar de werkelijkheid daarin verwoord is niet veranderd. Alleen door de overwinning, die Christus, mijn Heiland, op dood en graf bevochten heeft, leer ik er anders tegenaan te kijken. Ik ben dan bezig het dode lichaam van een mens, van een kind van God, te zaaien in de akker der doden in de verwachting van de grote oogst op de

jongste dag. Dan komt het getuigenis van Paulus in I Corinthiërs 15 tot zijn recht. Dat biedt toereikende troost voor bedroefden en beproefden!

O. Mooiweer, Enschede

Laat ons de Vader prijzen

Zie 2 Kron. 16 : 9, Jak. 1 : 5, Luk. 11 : 13, Fil. 4 : 6

1. Laat ons de Vader prijzen die wondren heeft gedaan, en Christus eer bewijzen die voor ons in wil staan. De Heer heeft vele keren ons uit de nood gered; zo toont zich onze Here een hoorder van 't gebed.
2. Des Heren ogen waken en speuren dag en nacht of soms een mens op aarde van Hem zijn hulp verwacht; en al wie in gebeden aan Hem zijn hart toewijdt, die schenkt de Heer zijn vrede nu en in eeuwigheid.
3. Hij heeft een eed gezworen hen krachtig bij te staan die, uit zichzelf verloren, bij Hem te rade gaan. Mag wijsheid ons ontbreken, God maakt ons geen verwijt, maar schenkt ons op ons smeken zijn Geest die troost en leidt.
4. De Zoon van zijn behagen, die 't lijden heeft doorstaan, is zelf ons in dat vragen en smeken voorgedaan. Vaak was Hij met zijn Vader op hoge berg alleen vóór Hij de tocht aanvaardde dwars door de diepte heen.
5. God zet zijn hemel open voor wie er 't hart op zet de goede baan te lopen die Hij heeft uitgezet. Dat krachten ons ontbreken verwijt de Heer ons niet: Hij schenkt ons, op ons smeken, zijn Geest die bijstand biedt.
6. Hij heeft ons zelf geboden dat elk Hem zeggen zal zijn zorgen en zijn noden, Hem dankend bovenal! Zo wil de Heer daarboven door wie beneden zijn met danken en met loven altijd aanbeden zijn.
7. Laat ons de Vader prijzen die grote wondren doet, en Christus eer bewijzen: Hij schenkt ons alle goed. Eens komt de dag der dagen: dan is de strijd gedaan, dan valt niets meer te vragen – dan vangt de lofzang aan!

Melodie: 'Du meine Seele, singe' (Liedboek 20)

JOOP KLEIN

Uit: „Een lied voor de Bruidgom”, uitg. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

Draag
Uw
steentje
bij
voor
Opbouw

Geef een
adres door
van een
nieuwe
abonnee
– Dochter
– Zoon
– Familielid
– Vriend(in)?

Bouw aan Opbouw

☐ kennismakingsnummers
☐ abonnement

Naam
Adres
Postcode en plaats
Sturen naar: Administratie Opbouw (zonder post-
zegel) Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum

Redactie ontving

Ds J. J. Arnold, Als de kerk kerk is. (Twaalf opstellen over de kerk 'naar binnen' en de kerk 'naar buiten'), 191 blz., f 23,90, uitg.: Oosterbaan en Le Cointre, Goes.

Meeleefkalender van de Vereniging tot Verspreiding van de Heilige Schrift en de Stichting Elisabethbode. Prijs f 9,25; postbus 19210, 1000 GE Amsterdam; postbus 100, 7240 AC Lochem.

Rondom de bijbel, deel 1 – de bijbel: een catechisatie-leergang met medewerkers uit chr. geref. en ned. geref. kring. 52 blz. (multo-klein, geperforeerd) f 7,40 (bij afname van meer dan vijf exemplaren korting). Uitg.: Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

John Gillies, De martelaren van Guanabara (gebaseerd op ware gebeurtenissen in een Franse Hugenoten-kolonie). 157 blz., f 19,90; Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

Gien Karssen, Op zoek naar rust. 104 blz., f 13,90; Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

Kerknieuws

Verhuisd

Met ingang van 21-10-'85 is het adres van drs W. Janse: Oud-Loosdrechtsedijk 122, 1231 ND Oud-Loosdrecht. Telef. 02158-1085.

Ned. Geref. Kerk van Marknesse

De scriba, de heer K. v. d. Linde, is verhuisd naar: Blokzijl, Zuiderzeeweg 1, 8316 VV.

Ned. Geref. Kerk van Zwartsluis

Het scribaat berust thans bij de heer J. van Raalte te Hasselt, Willem Egbertsstraat 19, 8061 EA. Tel. 05209-2895.

Ned. Geref. Kerk van Ermelo-Harderwijk-Putten

Het adres van de diaconie is thans: D. van Noort, Retiefstraat 165, 3851 AD Ermelo, telefoon 03417-57151.

Het telefoonnr. van de penningmeester is: 03418-51984.

Regio Zaandam-Alkmaar

Wij citeren uit het kort verslag van de vergadering van de kerken in de regio Zaandam-Alkmaar van 17 oktober 1985.

De kerk van Alkmaar informeert naar de ontvangst en behandeling van een brief van de Stichting Schuilplaats, waarin de kerkeraden worden opgeroepen per voorgedrukt schrijven te protesteren tegen het advies van de Staatscommissie Euthanasie. De reacties van de kerken blijken uiteenlopend.

De kerk van Hoorn deelt mee de mogelijkheid te onderzoeken van het beroepen van een part-time predikant.

Zaandam vraagt advies inzake opzicht en tucht. Er volgt een gesprek over de door de gemeenten gevolgde procedures en over de diverse aspecten van de tucht in onze tijd.

Cogma

Voor de tweede achtereenvolgende maal, zal D.V. van 5 t/m 10 november 1985, een bezoekreis worden gemaakt naar onze broederschap in de verstrooiing te Midden-Duitsland.

Door de bestuursleden: M. Landman (Ned. Geref.) en H. J. Wiltink (Chr. Geref.) zullen de *burgergezinnen* worden bezocht die woonachtig zijn in het gebied tussen de Westduitse steden: Hagen-Kassel en Mainz-Würzburg.

Nieuwe adressen gaarne aan de secretaris Cogma: H. J. Bosch, Hekselbrink 83, 7544 BV Enschede, tel. 053-672272.

Uit breder kring

Vereniging van Christelijke Onderwijzers

De Vereniging van Christelijke Onderwijzers, opgericht 1955 (VCO en de Vereniging van bij het Onderwijs betrokken Christen-Ouders (VOCO) hopen D.V. op zaterdag, 2 november a.s. een gezamenlijk Onderwijscongres te houden in „De Aker” te Putten (in het centrum van Putten).

Opbouw-uitgaven

Sinds enige tijd is de brochure „De plaats van de vrouw in de gemeente”, tweede druk, uitverkocht. In oktober a.s. zal deze brochure weer verkrijgbaar zijn.

Wel zijn nog leverbaar: ds M. R. v. d. Berg, Jeremia, en drs P. J. van Kampen. Anthroposofie.

Voor het bestellen van deze uitgaven kunt u gebruik maken van onderstaande antwoordstrook.

ANTWOORDKAART

Gaarne ontvang ik:

..... ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij bijbelstudie) à f 10,—.

..... ex. Drs. P. J. van Kampen, Anthroposofie à f 3,50.

Alle prijzen zijn exclusief portokosten.

De ingevulde bon in een open envelop te zenden naar: Administratie Opbouw, Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

ten bij de N.H. Kerk). Aanvang 13.30 uur.

Spreker: de heer P. D. Hofland te Heemstede, pedagogiek-leraar, over het onderwerp: Veranderingen in de opvoeding: Hoe begeleiden wij onze jongeren in hun huidige bestaanssituatie?

De jeugd van nú groeit op in een zich snel veranderende maatschappij, waarin allerlei invloeden op hen inwerken. Dat gaat natuurlijk ook niet aan „onze” jongeren voorbij. Alle opvoeders, ouders zowel als leerkrachten bij basis- en voortgezet onderwijs krijgen met de gewijzigde bestaanssituatie van de jeugd te maken. Hoe moeten wij als christen-opvoeders daarop reageren? Allen die bij de christelijke school betrokken zijn, zoals ouders, onderwijsgeveniden, schoolbestuurders, en allen wie het christelijk onderwijs ter harte gaat, zijn hartelijk welkom!

Voorafgaande aan het congres zullen beide organisaties 's morgens om half 11 in hetzelfde gebouw afzonderlijk hun jaarvergadering houden.

DRUKWERK

Keuze uit meer dan
1000
geboorte-
huwelijks- en
gelegenheids-
kaarten

**DRUKKERIJ
„STEENBERGEN”**
Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

Bij geboorte en huwelijk ontvangt u een felicitatiepakket.

Aan onze adverteerders

Indien U voor het plaatsen van een advertentie ons een zgn. „print” toezendt, zijn wij genoodzaakt om extra kosten in rekening te brengen voor het maken van een MAT LEESBAAR NEGATIEF. Mocht U ons direkt een MAT LEESBAAR NEGATIEF kunnen leveren dan is ons dat zeer welkom en worden er geen extra kosten in rekening gebracht. De drukker